

Конвентсия оид ба ҳуқуқи кудак

Пешгуфтор

Давлатҳои аъзои ин Конвентсия,

бо дарназардошти он, ки мутобиқи принципҳои дар Оинномаи Созмони Милали Муттаҳид эълонгардида эътирофи шарафи хос, ҳуқуқҳои баробар ва ҷудонопазири ҳамаи аъзои ҷомеа асоси таъмини озодӣ, адолат ва сулҳ дар рӯи замин мебошад,

бо дарназардошти он, ки халқҳои Милали Муттаҳид дар Оинномаи худ боварии худро ба ҳуқуқҳои асосии инсон, ба шаъну эътибор ва арзиши шахсияти инсон тасдиқ намудаанд ва бо азму иродаи қавӣ баҳри пешрафти иҷтимоӣ ва беҳтар гардидани вазъи зиндагӣ дар шароити озодии бештар мусоидат хоҳанд намуд,

бо эътирофи он, ки Созмони Милали Муттаҳид дар Эълومияи умумии ҳуқуқи башар ва дар Паймонҳои байналмилалӣ доир ба ҳуқуқи башар эълон намуд ва бо он розӣ шуд, ки ҳар як инсон бояд бидуни тафовуте, бо чунин нишонаҳо, ба монанди нажод, ранги пӯст, ҷинс, забон, дин, ақидаи сиёсӣ ё ақидаи дигар, асли миллӣ ё иҷтимоӣ, вазъи молӣ, хонаводагӣ ё вазъи дигар тамоми ҳуқуқҳо ва озодиҳои дар онҳо зикргардида ро дошта бошад,

бо хотирнишон намудан аз он, ки Созмони Милали Муттаҳид дар Эълумияи умумии ҳуқуқи башар эълон намудааст, ки кӯдакон ба васоят ва кӯмаки махсус ҳақ доранд,

бо боварӣ аз он, ки ба оила ҳамчун ҷузъи асосии ҷомеа ва муҳити табиӣ барои инкишоф ва некӯаҳволии ҳамаи аъзои он ва хусусан кӯдакон бояд ғимоя ва кӯмаки зарурӣ пешниҳод карда шавад, то ки он тавонад дар доираи ҷомеа тамоми ӯҳдадорихоро ба зиммаи худ гирад,

бо эътирофи он, ки ба кӯдак барои инкишофи пурра ва ҳамаҷонибаи шахсияти ӯ зарур аст, ки дар муҳити оила, дар фазои хушбахтӣ, муҳаббат ва ғамхорӣ инкишоф ёбад,

бо дарназардошти он, ки кӯдак бояд пурра ба ҳаёти мустақилона дар ҷомеа омода бошад ва дар рӯҳияи идеалҳои дар Оинномаи Созмони Милали Муттаҳид эълонгардида ва хусусан дар рӯҳияи сулҳ, шараф, таҳаммул, озодӣ, баробарӣ ва ҳамраъӣ тарбия ёбад,

бо дарназардошти он, ки зарурат ба чунин ғимояи махсуси дар Эълумияи Женевагии ҳуқуқи кӯдак соли 1924 ва Эълумияи 20 ноябри соли 1959 Ассамблеяи Генералӣ қабулнамудаи ҳуқуқи кӯдак пешбинӣ шудааст ва дар Эълумияи умумии ҳуқуқи башар, дар Паймони байналмилалӣ доир ба ҳуқуқи шахрвандӣ ва сиёсӣ (аз ҷумла, дар моддаҳои 23 ва 24), дар Паймони байналмилалӣ доир ба ҳуқуқи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ (аз ҷумла, дар моддаи 10), инчунин дар оинномаҳо ва ҳуҷҷатҳои дахлдори муассисаҳои махсус ва ташкилотҳои байналмилалӣ ба масъалаҳои некӯаҳволии кӯдакон машғулбуда эътироф гардидааст,

бо дарназардошти он, ки тавре дар Эъломияи ҳуқуқи кӯдак зикр шудааст, «кӯдак, бинобар ба камолоти ҷисмонӣ ва фикрӣ нарасиданаш, ба муҳофизату ғамхорӣ махсус, аз ҷумла ҳифзи зарурии ҳуқуқӣ, чи то таваллуд ва чи баъди таваллуд, эҳтиёҷ дорад»,

бо истинод ба муқаррароти Эъломияи присипҳои иҷтимоӣ ва ҳуқуқӣ, марбут ба ҳифз ва неқӯаҳволии кӯдакон, хусусан ҳангоми ба тарбия додани кӯдакон ва фарзандхонкунии онҳо дар сатҳи миллӣ ва байналмилалӣ, Қоидаҳои ҳадди ақали стандартии Созмони Милали Муттаҳид, марбут ба амалӣ намудани адолати судӣ нисбати ноболиғон (Қоидаҳои Пекин) ва Эъломияи ҳифзи занон ва кӯдакон дар ҳолатҳои фавқулодда ва дар давраи низоъҳои мусаллаҳона,

бо эътирофи он, ки дар тамоми кишварҳои ҷаҳон кӯдакони дар шароити ниҳоят душвор истиқоматкунанда вучуд доранд ва чунин кӯдакон ба тавачҷӯҳӣ махсус эҳтиёҷ доранд,

аҳамияти анъанаҳо ва арзишҳои фарҳангии ҳар як халқро барои ҳимоя ва инкишофи ҳамаҷонибаи кӯдак ба таври зарурӣ ба инобат гирифта,

бо эътирофи аҳамияти ҳамкориҳои байналмилалӣ барои беҳтар намудани шароити зиндагии кӯдакон дар ҳар як кишвар, хусусан дар кишварҳои рӯ ба инкишоф,

ба мувофиқаи зайл расиданд:

Қисми I

Моддаи 1

Дар ин Конвенсия ҳама гуна мавҷудоти инсонии то синни 18-сола кӯдак ҳисобида мешавад, агар тибқи қонуне, ки нисбати ин кӯдак истифода мегардад, он пештар ба синни балоғат нарасида бошад.

Моддаи 2

1. Давлатҳои аъзо тамоми ҳуқуқҳои дар ин Конвенсия пешбинигардида нисбати ҳар як кӯдаке, ки дар доираи ҳуқуқи онҳо қарор дорад, бидуни ягон таъйиз, сарфи назар аз наҷод, ранги пӯст, ҷинс, забон, дин, ақидаи сиёсӣ ва ақидаи дигар, асли миллӣ, этникӣ ё иҷтимоӣ, вазъи молӣ, вазъи саломатӣ ва таваллуди кӯдак, волидайн ё сарпарастии қонунии ӯ ё ягон ҳолатҳои дигар эҳтиром ва таъмин менамоянд.

2. Давлатҳои аъзо тамоми тадбирҳоро заруриро барои таъмини ҳифзи кӯдак аз ҳама гуна шаклҳои таъйиз ё ҷазо дар асоси мақоми фаъолият, изҳори нуқтаи назар ё ақидаи кӯдак, волидайнӣ кӯдак, сарпарастони қонунии ё дигар аъзои оила меандешанд.

Моддаи 3

1. Дар тамоми амалҳо нисбати кӯдак, сарфи назар аз он, ки онҳо аз ҷониби муассисаҳои давлатӣ ё хусусии машғул ба масъалаҳои таъминоти иҷтимоӣ, суд,

мақомоти маъмурӣ ё қонунгузорӣ андешида мешаванд, ба таъмини ҳарчи хубтари манфиатҳои кӯдак таваҷҷӯҳи аввалиндараҷа зоҳир карда мешавад.

2. Давлатҳои аъзо ӯҳдадор мешаванд, бо дарназардошти ҳуқуқи ӯҳдадорихои волидайнӣ кӯдак, сарпарастон ё дигар шахсони мутобиқи қонун барои ӯ масъулбуда, ба кӯдак чунин ғимоя ва ғамхориеро таъмин намојанд, ки барои неқӯаҳволии ӯ заруранд ва бо ин мақсад тамоми тадбирҳои дахлдори қонунгузорӣ ва маъмуриро меандешанд.

3. Давлатҳои аъзо таъмин менамојанд, ки муассисаҳо, хадамот ва мақомоти барои ғамхории кӯдакон ё ғимояи онҳо масъулбуда ба меъёрҳои муқаррарнамудаи мақомоти ваколатдор, аз ҷумла дар соҳаи амният ва тандурустӣ ва аз нуқтаи назари шумора, коршоямӣ кормандони онҳо, инчунин назорати салоҳиятнок мутобиқат кунанд.

Моддаи 4

Давлатҳои аъзо тамоми тадбирҳои зарурии қонунгузорӣ, маъмурӣ ва дигар тадбирҳоро барои амалӣ намудани ҳуқуқҳои дар ин Конвенсия эътирофшуда меандешанд. Нисбати ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ давлатҳои аъзо чунин тадбирҳоро дар доираи имкониятҳои захираҳои мавҷудаи онҳо ва дар мавриди зарурат, дар доираи ҳамкории байналмилалӣ меандешанд.

Моддаи 5

Давлатҳои аъзо масъулият, ҳуқуқ ва ӯҳдадорихои волидайн ва дар ҳолатҳои дахлдор аъзои оилаи васеъ ё ҷамоа, тавре ки дар расму оинҳои маҳаллӣ пешбинӣ гардидаанд, сарпарастон ё дигар шахсони мутобиқи қонун барои кӯдак масъулбударо ҷиҳати ба таври зарурӣ идора ва роҳбарӣ намудан ба кӯдак дар амалӣ гардидани ҳуқуқҳои дар ин Конвенсия эътирофшуда ва анҷом додани ин кор мутобиқи қобилияти инкишофёбандаи кӯдак эҳтиром менамојанд.

Моддаи 6

1. Давлатҳои аъзо эътироф менамојанд, ки ҳар як кӯдак ба зиндагӣ ҳуқуқи ҷудонопазир дорад.

2. Давлатҳои аъзо зиндагии ҳадди аксар имконпазир ва инкишофи солими кӯдакро таъмин менамојанд.

Моддаи 7

1. Кӯдак фавран пас аз таваллуд ба қайд гирифта мешавад ва аз лаҳзаи таваллуд ба ном ва гирифтани шахрвандӣ ҳақ дорад, ҳамчунин, ба қадри имкон, ҳақ дорад волидайнӣ худро донанд ва ба ғамхории онҳо ҳуқуқ дорад.

2. Давлатҳои аъзо амалӣ гардидани ин ҳуқуқҳоро мутобиқи қонунгузориҳои миллии худ ва иҷро гардидани ӯҳдадорихояшонро тибқи ҳуҷҷатҳои дахлдори байналмилалӣ дар ин соҳа, аз ҷумла, дар сурате ки, агар кӯдак шахрвандӣ надошта бошад, таъмин менамојанд.

Моддаи 8

1. Давлатҳои аъзо ӯҳдадор мешаванд ҳуқуқи кӯдакро ба нигоҳ доштани фардияти худ, аз ҷумла шахрвандӣ, ном ва робитаи оилавӣ, тавре ки дар қонун пешбинӣ мегардад, бидуни дахлати ғайриқонунӣ эҳтиром намоянд.

2. Агар кӯдак ғайриқонунӣ қисман ё пурра аз фардияти худ маҳрум карда шавад, давлатҳои аъзо ба ӯ кӯмаки зарурӣ мерасонанд ва барои ҳарчи зудтар барқарор намудани фардияташ ба ӯ ҳимояи ҳудро пешниҳод меkunанд.

Моддаи 9

1. Давлатҳои аъзо таъмин менамоянд, ки кӯдак ҳилофи хоҳишаш аз волидайн худ ҷудо карда шавад, ба истиснои ҳолатҳое, ки мақомоти салоҳиятдор тибқи қарори суд мутобиқи қонун ва расмиёти истифодашаванда муқаррар менамоянд, ки чунин ҷудокунӣ ба манфиати кӯдак хоҳад буд. Чунин муқаррарот метавонад дар ин ё он ҳолати мушаххас зарур шавад, масалан, ҳангоме ки волидайн ба кӯдак муносибати дурушт меkunанд ё ба ӯ ғамхорӣ намеkunанд ё ҳангоме ки волидайн ҷудо зиндагӣ меkunанд ва дар мавриди ҷойи истиқомати кӯдак қарор қабул намудан зарур мебошад.

2. Дар ҷараёни ҳама гуна тафтишот мутобиқи банди 1 ин модда ба ҳама тарафҳои манфиатдор имконият дода мешавад, ки дар тафтишот иштирок намоянд ва нуктаи назари ҳудро баён kunанд.

3. Давлатҳои аъзо ҳуқуқи кӯдакero, ки аз як ё ҳар ду волидайн ҷудо карда мешавад, ҷиҳати ба роҳ муносибатҳои мунтазами шахсӣ ва робитаи бевосита бо ҳар ду волидайн эҳтиром менамоянд, ба истиснои ҳолатҳое, ки ин амал ҳилофи манфиатҳои кӯдак мебошад.

4. Дар ҳолатҳое, ки чунин ҷудокунӣ кӯдак аз ягон қароре бармеояд, ки онро давлати узв қабул намудааст, масалан, ҳангоми ҳабс кардан, дар ҳабсхона ҷой кардан, бадарға кардан, аз ватан рондан ё ғавти (аз ҷумла ғавт дар натиҷаи ҳама гуна сабабҳои ҳангоми дар ихтиёри давлат будани ин шахс) яке аз волидайн ё ҳар дуи онҳо ё кӯдак, ин давлати узв ба волидайн, кӯдак ё, агар зарур бошад, ба дигар узви оила бо хоҳиши онҳо иттилооти заруриро нисбати ҷойи ҷойгиршавии узви/аъзои ҳозирнабудаи оила пешниҳод меkunад, ба шарте ки пешниҳод намудани ин иттилоот ба неқӯаҳволии кӯдак зарар нарасонад. Давлатҳои аъзо минбаъд таъмин менамоянд, ки пешниҳод гардидани чунин хоҳиш барои шахси/шахсони дахлдор оқибатҳои номатлуб наорад.

Моддаи 10

1. Мутобиқи ӯҳдадориҳои давлатҳои аъзо тибқи банди 1 моддаи 9 аризаҳои кӯдак ё волидайнӣ ӯ дар бобати воридшавӣ ба давлати узв ё хориҷшавӣ аз он бо мақсади якҷояшавии оила бояд аз ҷониби давлатҳои аъзо ба таври мусбӣ, инсондӯстона ва ғаврӣ баррасӣ гарданд. Давлатҳои аъзо минбаъд таъмин менамоянд, ки пешниҳоди чунин хоҳиш ба аризадихандагон ва аъзои оилаҳои онҳо оқибатҳои номатлуб наорад.

2. Кӯдаке, ки волидайнӣ ӯ дар кишварҳои гуногун истиқомат меkunанд, ба истиснои ҳолатҳои махсус, ҳуқуқ дорад бо ҳар ду волидайн муносибатҳои шахсӣ ва

робитаҳои бевоситаи мунтазам ба роҳ монад. Бо ин мақсад ва мутобиқи ўҳдадориҳои давлатҳои аъзо тибқи банди 2 моддаи 9 давлатҳои аъзо ҳуқуқи кӯдак ва волидайнӣ ўро ҷиҳати тарк намудани ҳама гуна кишвар, аз ҷумла кишвари худ ва бозгаштан ба кишвари худ эҳтиром менамоянд. Нисбати ҳуқуқи тарк намудани ҳама гуна кишвар танҳо он маҳдудиятҳое амал мекунад, ки қонун муқаррар намудааст ва барои ҳифзи амнияти давлат, тартиботи ҷамъиятӣ (*ordre public*), саломатӣ ё ахлоқи аҳоли ё ҳуқуқи озодиҳои дигар шахсон зарур буда, бо дигар ҳуқуқҳое, ки дар ин Конвенсия эътироф шудаанд, созгор бошанд.

Моддаи 11

1. Давлатҳои аъзо барои мубориза бо ғайриқонунӣ интиқол додан ва бознагардонидани кӯдакон аз хориҷа тадбирҳо меандешанд.
2. Бо ин мақсад давлатҳои аъзо ба бастани созишномаҳои дуҷониба ё бисёрҷониба ё ҳамроҳшавӣ ба созишномаҳои амалкунада мусоидат менамоянд.

Моддаи 12

1. Давлатҳои аъзо ба кӯдаке, ки қодир аст ақидаҳои шахсии худро баён карда тавонад, ҳуқуқи изҳор намудани ин ақидаҳоро аз рӯи тамоми масъалаҳои ба кӯдак дахлдошта таъмин менамоянд, зимнан ба ақидаҳои кӯдак мутобиқи синну сол ва камолоти кӯдак аҳамияти зарурӣ зоҳир карда мешавад.
2. Бо ин мақсад ба кӯдак, аз ҷумла, имконият дода мешавад, ки дар ҷараёни ҳама гуна тафтишоти судӣ ё маъмурии ба кӯдак дахлдошта бевосита ё ба воситаи намоянда ё мақоми дахлдор, бо тартиби пешбиниамудаи меъёрҳои мурофиавии қонунгузори миллӣ ақидаи худро баён кунад.

Моддаи 13

1. Кӯдак ҳуқуқ дорад ақидаи худро озодона баён намояд, ин ҳуқуқ иборат аст аз озодона ҷустуҷӯ намудан, гирифтани ва таҳвил намудани ҳама гуна иттилоот ва ғояҳо, сарфи назар аз сарҳадҳо, дар шакли хаттӣ ё ҷопӣ, дар шакли асарҳои санъат ё бо кӯмаки дигар воситаҳои интиҳобнамудаи кӯдак.
2. Амалӣ намудани ин ҳуқуқ метавонад баъзе маҳдудиятҳо дошта бошад, вале ин маҳдудиятҳо метавонанд танҳо он маҳдудиятҳое бошанд, ки бо қонун пешбинӣ гардидаанд ва барои инҳо заруранд:

а) барои эҳтироми ҳуқуқҳо ва шаъну эътибори дигар шахсон; ё

б) барои ҳифзи амнияти давлатӣ ё тартиботи ҷамъиятӣ (*ordre public*) ё саломатӣ ё ахлоқи аҳоли.

Моддаи 14

1. Давлатҳои аъзо ҳуқуқи кӯдакро ба озолии ақида, вичдон ва дин эҳтиром менамоянд.
2. Давлатҳои аъзо ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои волидайн ва дар ҳолатҳои дахлдор сарпарастони қонуниро ҷиҳати роҳбарӣ намудан ба кӯдак дар амалӣ намудани

ҳуқуқҳои ӯ бо усули мутобиқ ба қобилияти инкишофёбандаи кӯдак эҳтиром мекунад.

3. Озодона пайравӣ кардан ба дин ё мазҳаби худ метавонад баъзе маҳдудиятҳо дошта бошад, вале ин маҳдудиятҳо метавонанд танҳо он маҳдудиятҳое бошанд, ки бо қонун пешбинӣ гардидаанд ва барои ҳифзи амнияти давлатӣ ё тартиботи ҷамъиятӣ, ахлоқ ва саломатии аҳоли ё ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои асосии дигар шахсон заруранд.

Моддаи 15

1. Давлатҳои аъзо ҳуқуқи кӯдакро ба озодии иттиҳодияҳо ва озодии маҷлисҳои озоишта эътироф мекунад.

2. Нисбати татбиқи ин ҳуқуқ ягон маҳдудият, ғайр аз онҳое, ки мутобиқи қонун ва онҳое, ки дар ҷомеаи демократӣ ба манфиати амнияти давлатӣ ё амнияти ҷамъиятӣ, тартиботи ҷамъиятӣ (ordre public), ҳифзи саломатӣ ё ахлоқи аҳоли ё ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои дигар шахсон заруранд, истифода намегарданд.

Моддаи 16

1. Ягон кӯдак наметавонад объекти даҳлати худсарона ё ғайриқонунӣ дар татбиқи ҳуқуқҳои ӯ ба ҳаёти шахсӣ, ҳаёти оилавӣ, даҳлатнопазирии манзил ё сирри муқотибот ё даҳлати ғайриқонунӣ ба шаъну шараф ва эътибори ӯ бошад.

2. Кӯдак ба ҳимояи қонун аз чунин даҳлат ва қасд ҳуқуқ дорад.

Моддаи 17

Давлатҳои аъзо нақши муҳими воситаҳои ахбори оммаро эътироф менамоянд ва таъмин менамоянд, ки ба кӯдак иттилоот ва мавод аз манбаъҳои гуногуни миллий ва байналмилалӣ дастрас бошанд, хусусан чунин иттилоот ва маводе, ки баҳри мусоидат ба неқӯаҳволии иҷтимоӣ ва маънавӣ, инчунин рушди солими ҷисмонӣ ва рӯҳии кӯдак нигаронида шудаанд. Бо ин мақсад давлатҳои аъзо:

а) воситаҳои ахбори оммаро ба интишори иттилоот ва маводи аз ҷиҳати иҷтимоӣ ва фарҳангӣ ва дар рӯҳияи моддаи 29 ба кӯдак манфиатбахш ташвиқ мекунад;

б) ҳамкориҳои байналмилалиро дар соҳаи тарбия, мубодила ва интишори чунин иттилоот ва мавод аз манбаъҳои мухталифи фарҳангӣ, миллий ва байналмилалӣ ташвиқ менамоянд;

с) нашр ва интишори адабиёти кӯдаконаро ташвиқ мекунад;

д) воситаҳои ахбори омма ба зоҳир намудани тавачҷӯҳи хос ба эҳтиёҷоти забонии кӯдаке, ки ба ягон гурӯҳи ақаллият ё аҳолии таҳҷой мансуб аст, ташвиқ менамоянд;

е) таҳияи принципҳои лозимаи ҳифзи кӯдак аз иттилоот ва маводи ба неқӯаҳволии он зараррасоннанда, бо дарназардошти муқаррароти моддаҳои 13 ва 18, ташвиқ менамоянд.

Моддаи 18

1. Давлатҳои аъзо тамоми сазо кӯшишро ба он равона менамоянд, ки эътирофи принсипҳои умумӣ ва масъулияти баробари ҳар ду волидайнро барои тарбия ва инкишофи кӯдак таъмин намоянд. Волидайн ё дар ҳолатҳои дахлдор сарпарастони қонунӣ барои тарбия ва инкишофи кӯдак масъулияти асосиро бар дӯш доранд. Манфиатҳои аввалиндараҷаи кӯдак матлаби асосии ғамхорӣи онҳо мебошад.

2. Бо мақсади кафолат ва муҳофизат ба татбиқи ҳуқуқҳои дар ин Конвенсия зикргардида, давлатҳои аъзо ба волидайн ва сарпарастони қонунӣ дар иҷрои ўҳдадорӣҳои онҳо оид ба тарбияи кӯдак кӯмаки лозима мерасонанд ва рушди шабакаҳои муассисаҳои кӯдаконаро таъмин менамоянд.

3. Давлатҳои аъзо барои таъмини он, ки кӯдакони волидайнашон коркунанда ҳуқуқ дошта бошанд аз ҳадамот ва муассисаҳои барои онҳо таъингардидаи нигоҳубини кӯдакон истифода баранд, тамоми тадбирҳои зарурӣро меандешанд.

Моддаи 19

1. Давлатҳои аъзо бо мақсади ҳифзи кӯдак аз тамоми шаклҳои зӯроварӣи ҷисмонӣ ё психологӣ, таҳқир ё суиистифода, набудани ғамхорӣ ё муносибати беэътиноӣна, муносибати дағалона ё суиистифода, аз ҷумла суиистифодаи шахсонӣ аз ҷониби волидайн, сарпарастони қонунӣ ё ҳар шахси дигаре, ки ғамхорӣи кӯдак бар дӯши ў мебошад, тамоми тадбирҳои зарурӣи қонунгузорӣ, маъмурӣ, иҷтимоӣ ва маърифатиро меандешанд.

2. Чунин тадбирҳои ҳимоя, дар мавриди зарурат, аз расмиёти таъсирбахш барои таҳияи барномаҳои иҷтимоӣ бо мақсади пешниҳод намудани кӯмаки зарурӣ ба кӯдак ва шахсони ғамхорӣи ў бар дӯшашон буда, инчунин барои амалӣ намудани дигар шаклҳои пешгирӣ, ошкор намудан, огоҳонӣ, ба баррасӣ, тафтиш, таъбабат таҳвил намудан ва тадбирҳои минбаъда бинобар ҳодисаҳои муносибати бераҳмона бо кӯдак аз ҷониби шахсони дар боло зикргардида, инчунин дар мавриди зарурат, барои оғоз намудани расмиёти судӣ иборат мебошанд.

Моддаи 20

1. Кӯдаке, ки муваққатан ё доимӣ аз муҳити оилавии худ маҳрум карда шудааст ё кӯдаке, ки ба манфиати шахсии ҳудаш наметавонад дар чунин муҳит бимонад, ба ҳимоя ва кӯмаки махсусе, ки давлат пешкаш менамояд, ҳуқуқ дорад.

2. Давлатҳои аъзо мутобиқи қонунгузорӣи миллии худ тарзи дигари нигоҳубини чунин кӯдакро таъмин менамоянд.

3. Чунин нигоҳубин метавонад, аз ҷумла, аз инҳо иборат бошад, таҳвил ба табиа, «кафолат» тибқи ҳуқуқи исломӣ, фарзандхонкунӣ ё, дар мавриди зарурат, ҷойгиронӣ дар муассисаҳои дахлдори нигоҳубини кӯдак. Хангоми баррасии шаклҳои иваз намудани нигоҳубини кӯдак ба эътибор гирифтани матлубияти анъанаи тарбияи кӯдак ва асли этникӣ, мансубияти динӣ ва фарҳангӣ ва забони модарӣи ў зарур аст.

Моддаи 21

Давлатҳои аъзо, ки мавҷудияти системаи фарзандхонкуниро эътироф ва/ё иҷозат медиҳанд, таъмин менамоянд, ки манфиатҳои аввалиндараҷаи кӯдак пеш аз ҳама ба инобат гирифта шаванд ва онҳо:

а) таъмин менамоянд, ки фарзандхонкунии кӯдак танҳо аз ҷониби ҳокимияти салоҳиятдоре иҷозат дода шавад, ки мутобиқи қонуни расмиёти истифодашаванда ва дар асоси тамоми иттилооти дақиқи марбут ба парванда онҳо муайян менамоянд, ки фарзандхонкунӣ бинобар мақоми кӯдак нисбати волидайн, ҳешовандон ва сарпарастони қонунӣ имконпазир аст ва агар зарур бошад, шахсони манфиатдор розигии масъулиятноки худро барои фарзандхонкунӣ дар асоси чунин машварате, ки метавонад зарур бошад, додаанд;

б) эътироф менамоянд, ки фарзандхонкунӣ дар дигар кишвар метавонад ҳамчун усули алтернативии нигоҳубини кӯдак арзёбӣ гардад, агар кӯдак натавонад ба тарбия дода шавад ё дар оилае ҷой карда шавад, ки метавонад тарбия ё фарзандхонкунии онро таъмин намояд ва агар таъмини ягон нигоҳубини муносиб дар кишвари асли кӯдак ғайриимкон бошад;

с) таъмин менамоянд, ки дар сурати фарзандхонкунии кӯдак дар дигар кишвар ҳамон кафолатҳои истифода шаванд, онҳо нисбати фарзандхонкунӣ дар дохили кишвар истифода мегарданд;

д) тамоми тадбирҳои заруриро меандешанд, то ки дар сурати фарзандхонкунӣ дар дигар кишвар ҷойгиронии кӯдак боиси ба даст овардани ғайриқонунии беасоси молиявӣ аз ҷониби шахсони ба ин қор вобаста нагардад;

е) дар ҳолатҳои зарурӣ барои ноил гаштан ба мақсадҳои ин модда бо роҳи бастанӣ шартнома ё созишномаҳои дуҷониба ва бисёрҷониба мусоидат менамоянд ва дар ин замина кӯшиш мекунанд, ки ҷойгиронии кӯдак дар дигар кишвар аз ҷониби ҳокимият ё мақомоти салоҳиятдор анҷом дода шавад.

Моддаи 22

1. Давлатҳои аъзо тамоми тадбирҳои заруриро баҳри он меандешанд, ки ба кӯдаке, ки хоҳиши гирифтани мақоми ҳуқуқи гуреза дорад ё мутобиқи ҳуқуқ ва расмиёти истифодашавандаи байналмилалӣ ё дохилӣ гуреза доништа шудааст, хоҳ аз ҷониби волидайн ё дигар шахс ҳамроҳӣ шуда бошад, хоҳ ҳамроҳӣ нашуда бошад, ҳимояи лозима ва кӯмаки башардӯстонаро дар истифодаи ҳуқуқҳои, ки дар ин Конвенсия ва дигар ҳуҷҷатҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башар ё ҳуҷҷатҳои гуманитарие, ки давлатҳои зикршуда аъзои онҳо мебошанд, баён гардидаанд, таъмин намоянд.

2. Бо ин мақсад давлатҳои аъзо, дар сурати зарур доништан, ба ҳама гуна саъю кӯшишҳои Созмони Милали Муттаҳид ва дигар ташкилотҳои салоҳиятдори байнихукуматӣ ё ташкилотҳои ғайрихукуматӣ, ки бо Созмони Милали Муттаҳид ҳамкорӣ мекунанд, дар мавриди ҳимояи чунин кӯдак ва ба он расонидани кӯмак ва ҷустуҷӯи волидайн ё дигар аъзои оилаи ҳама гуна кӯдаки гуреза мусоидат менамоянд, то ки барои бо оилаи худ ҳамроҳ шудани ӯ иттилооти зарурӣ дарёфт

кунанд. Дар сурате ки ёфтани волидайн ё дигар аъзои оила ғайриимкон мебошад, ба ин кӯдак, чуноне ки дар ин Конвентсия пешбинӣ шудааст, мисли ҳар кӯдаки дигаре, ки бо ягон сабабе доимо ё мувақатан аз муҳити оилаи худ маҳрум гардидааст, чунин кӯмак расонида мешавад.

Моддаи 23

1. Давлатҳои аъзо эътироф менамоянд, ки кӯдаки аз ҷиҳати ақлӣ ва ҷисмонӣ нуқсондор бояд зиндагии комил ва шоистаро дар шароите дошта бошад, ки он шаъну эътибори ўро таъмин намуда, бовариашро нисбат ба худ зиёд мекунад ва иштироки ғайри қарбӣ ўро дар ҳаёти ҷамъиятӣ осон мегардонад.

2. Давлатҳои аъзо ҳуқуқи ба нигоҳубини махсус ҳақ доштани кӯдаки нуқсондорро эътироф мекунанд ва дар сурати мавҷуд будани захираҳои барои таъмини кӯдак ва шахси ба нигоҳубини ў масъул пешбинишаванда мувофиқи дархосте, ки дар он аҳволи кӯдак ва волидайнӣ ў ё дигар шахсони масъули нигоҳубини ў баён карда шудааст, бо онҳо кӯмак мерасонанд.

3. Эҳтиёҷоти махсуси кӯдакони нуқсондорро барои кӯмак ба эътибор гирифта, бо дарназардошти захираи молиявии волидайн ё шахсони дигаре, ки ғамхорӣи кӯдакро ба ўҳда доранд, мутобиқи банди 2 ин модда ба қадри имкон ба кӯдак ва шахсони масъули нигоҳубини ў ёрии бепул расонида мешавад, ки мақсади чунин ёри таъмини кӯдаки нуқсондор дар дастрас намудани хизматҳои соҳаи маориф, тарбияи касбӣ, хизматрасонии тиббӣ, барқарорсозии саломатӣ, омодагӣ ба ғайриқарбӣи меҳнатӣ, истифода аз воситаҳои истироҳат, ки ба қадри имкон барои ба ҳаёти иҷтимоӣ ҷалб шудани кӯдак ва инкишофи шахсият, аз ҷумла рушди фарҳангӣ ва маънавии ў мусоидат менамояд, шароит муҳайё карда мешавад.

4. Давлатҳои аъзо дар рӯҳияи ҳамкории байналмилалӣ ба мубодилаи иттилооти дахлдор дар соҳаи пешгирии бемориҳо ва табobati тиббӣ, психологӣ ва функционалии кӯдакони нуқсондор, аз ҷумла интишори иттилоот доир ба усулҳои офиятбахшӣ, гирифтани маълумоти умумӣ ва касбӣ, инчунин дастрас намудани ин иттилоот мусоидат мекунанд, то ки ба давлатҳои аъзо имкон диҳанд имконият ва дониши худро беҳтар намуда, таҷрибаашонро дар ин соҳа вусъат бахшанд. Бинобар ин бояд ба талаботи кишварҳои рӯ ба инкишоф таваҷҷӯҳи махсус зоҳир карда шавад.

Моддаи 24

1. Давлатҳои аъзо ҳуқуқи кӯдакро барои истифода намудани хизматҳои бештар такмилёфтаи системаи тандурустӣ ва воситаҳои табobati бемориҳо ва барқарорсозии саломатӣ эътироф менамоянд. Давлатҳои аъзо барои таъмин он саъю кӯшиш мекунанд, ки ягон кӯдак аз ҳуқуқи худ барои дастрас намудани ин гуна хизматрасониҳои системаи тандурустӣ маҳрум карда нашавад.

2. Давлатҳои аъзо барои пурра амалӣ намудани ин ҳуқуқ саъю кӯшиш намуда, аз ҷумла чунин тадбирҳои зарурӣро меандешанд:

а) кам кардани миқдори ғайри тифлонӣ навзод ва ғайри кӯдакон;

b) таъмини ёрии зарурии тиббӣ ва ҳифзи саломатии ҳамаи кӯдакон бо зоҳир намудани таваҷҷӯҳи аввалиндараҷа ба рушди ёрии аввалияи тиббию санитарӣ;

c) мубориза бо беморӣ ва гуруснагӣ, аз ҷумла дар доираи ёрии аввалияи тиббию санитарӣ бо роҳи истифода дар баробари дигар усулҳо аз технологияи дастрасу содда ва бо дарназардошти ҳатар ва эҳтимоли олудасозии муҳити зист муҳайё намудани ҳӯроки серғизо ва оби тозаи нӯшокӣ;

d) ба модарон пешниҳод намудани хизматрасониҳои зарурӣ оид ба ҳифзи саломатӣ дар давраи пеш аз таваллуд ва баъд аз таваллуд;

e) таъмини огоҳонии ҳама табақаҳои ҷамъият, аз ҷумла волидайн ва фарзандон аз саломатӣ ва ғизои кӯдакон, афзалиятҳои синамакконӣ, тозагии бадан, санитарияи муҳити зисти кӯдак ва пешгирии ҳодисаҳои фалокат, инчунин ба кӯдакон дастрас намудани таҳсил ва дастгирии онҳо дар истифодаи чунин донишҳо;

f) рушди кори маърифатӣ ва хизматрасонӣ дар соҳаи ёрии профилактикии тиббӣ ва банақшагирии миқдори аъзои оила.

3. Давлатҳои аъзо бо мақсади аз байн бурдани амалҳои номатлуби анъанавие, ки ба саломатии кӯдакон таъсири манфӣ доранд, ҳар гуна тадбирҳои самарабахш ва заруриро меандешанд.

4. Давлатҳои аъзо ӯҳдадор мешаванд, ки ҳамкориҳои байналмилалиро дастгирӣ намуда, онро бо мақсади тадриҷан пурра амалӣ шудани ҳуқуқе, ки дар ин модда эътироф мегардад, инкишоф медиҳанд. Бинобар ин бояд ба эҳтиёҷоти кишварҳои рӯ ба инкишоф таваҷҷӯҳи махсус зоҳир карда шавад.

Моддаи 25

Давлатҳои аъзо ҳуқуқи кӯдакero, ки мақомоти салоҳиятдор бо мақсади парастории ӯ, ҳимоя ва табобати ҷисмонӣ ё психологӣ ӯро барои саробонӣ ҷойгир намудаанд, эътироф карда, инчунин ба арзёбии давраи табобат ҳақ доштани кӯдак ва тамоми шароити дигари вобаста ба чунин парастории кӯдакро дастгирӣ менамоянд.

Моддаи 26

1. Давлатҳои аъзо ҳуқуқи ҳар кӯдакро барои истифода аз неъматҳои таъминоти иҷтимоӣ, аз ҷумла суғуртаи иҷтимоӣ эътироф намуда, тадбирҳои зарурӣ меандешанд, то ин ҳуқуқ мутобиқи қонунгузориҳои миллии онҳо пурра амалӣ гардад.

2. Ин неъматҳо дар маридаи зарурат бо дарназардошти захираҳои имкониятҳои мавҷудаи кӯдак ва шахсони масъули тарбияи ӯ, инчунин бо дарназардошти ҳар гуна мулоҳизаҳои вобаста ба неъматҳои аз ҷониби кӯдак ё аз номи ӯ гирифташаванда дода мешаванд.

Моддаи 27

1. Давлатҳои аъзо ҳуқуқи ҳар кӯдакро ба сатҳи зиндагӣ, ки барои инкишофи ҷисмонӣ, фикрӣ, маънавӣ, ахлоқӣ ва иҷтимоии ӯ лозим аст, пурра эътироф мекунанд.
2. Волидайн (аке аз онҳо) ё шахсони дигаре, ки кӯдакро тарбия мекунанд барои дар доираи қобилият ва имконияти молиявии зиндагии худ таъмин намудани шароити зиндагии барои инкишофи кӯдак зарур масъулияти асосиро ба зимма доранд.
3. Давлатҳои аъзо мутобиқи шароити миллиашон ва дар доираи имкониятҳои худ бо мақсади кӯмак ба волидайн ва дигар шахсоне, ки кӯдаконро тарбия мекунанд, дар амалӣ шудани ин ҳуқуқ тадбирҳои таъсирбахш меандешанд ва дар мавриди зарурат кӯмаки моддӣ расонида, барномаҳо, хусусан барномаҳои бо ҳуроку либос ва манзил таъмин карданро дастгирӣ менамоянд.
4. Давлатҳои аъзо барои барқарор намудани таъминоти парастории кӯдак аз ҷониби волидайн ё шахсони дигаре, ки чи дар дохили давлати узв ва чи дар хориҷа барои кӯдак масъулияти молиявӣ доранд, тамоми тадбирҳоро меандешанд. Аз ҷумла, агар шахси барои кӯдак масъулияти молиявӣ дошта ва кӯдак дар давлатҳои гуногун зиндагӣ кунанд, давлатҳои аъзо барои ҳамроҳ шудан ба созишномаҳои байналмилалӣ ё бастанӣ чунин созишномаҳо ва ноил гардидан ба дигар аҳду паймонҳои дахлдор мусоидат менамоянд.

Моддаи 28

1. Давлатҳои аъзо ба таҳсил ҳуқуқ доштани кӯдакро эътироф мекунанд ва бо мақсади тадқиқан дар асоси имкониятҳои баробар ноил шудан ба иҷрои ин ҳуқуқ онҳо, аз ҷумла:

- a) таҳсили бепул ва ҳатмии ибтидоиро ҷорӣ менамоянд;
- b) рушди шақлҳои гуногуни маълумоти миёна, чи маълумоти умумӣ ва чи маълумоти касбиро ташвиқ намуда, онро барои ҳама кӯдакон дастрас мегардонанд ва тадбирҳои заруриро аз қабилӣ ҷорӣ намудани таҳсили бепул ва дар мавриди зарурат расонидани кӯмаки молиявӣ меандешанд;
- c) дастрасии маълумоти олиро барои ҳама дар асоси қобилияти ҳар кас ва бо ёрии ҳама гуна воситаҳои зарурӣ таъмин менамоянд;
- d) ба ҳар кӯдак дастрас будани иттилоот ва маводи соҳаи маориф ва тарбияи касбиро таъмин менамоянд;
- e) дар бобати мусоидат ба мактабравии мунтазами хонандагон ва кам гардидани шумораи хонандагоне, ки мактабро тарк намудаанд, тадбирҳо меандешанд;

2. Давлатҳои аъзо тамоми тадбирҳоро меандешанд, то ки ахлоқ дар мактаб бо ёрии усулҳое, ки эҳтимоли шарафи инсонии кӯдаконро инъикос мекунанд ва мутобиқи ҳамин Конвенсия мебошанд, риоя карда шавад.

3. Давлатҳои аъзо ҳамкориҳои байналмилалиро дар масъалаҳои маориф, аз ҷумла барҳам додани ҷаҳолат ва бесаводӣ дар тамоми ҷаҳон ва сабук кардани дастрасии донишҳои илмӣ ва тарзи муносири таълим дастгирӣ менамоянд ва ривож медиҳанд. Бинобар ин бояд ба талаботи кишварҳои рӯ ба инкишоф таваҷҷӯҳи махсус зоҳир карда шавад.

Моддаи 29

1. Давлатҳои аъзо ба мувофиқа расиданд, ки таълими кӯдак бояд бо мақсадҳои зерин нигаронида шавад:

а) инкишофи шахсият, истеъдод, қобилияти фикрию ҷисмонии кӯдак дар шакли пурраи онҳо;

б) тарбияи эҳтиром ба ҳуқуқи инсон ва озодиҳои асосӣ, инчунин принципҳои, ки дар Оинномаи Созмони Милали Муттаҳид эълон шудаанд;

в) тарбияи эҳтиром ба волидайнӣ кӯдак, беназирии фарҳанги ӯ, забон ва арзишҳои миллии кишваре, ки кӯдак дар он истиқомат мекунад, ба кишваре, ки ӯ дар он ба дунё омадааст, ба тамаддунҳои, ки аз тамаддуни ӯ тафовут доранд;

г) дар рӯҳияи якдигарфаҳмӣ, сулҳ, таҳаммул, баробарҳуқуқии мардону занон ва дӯстии байни ҳамаи халқҳо, гурӯҳҳои наҷодӣ, милли ва динӣ, инчунин шахсони аз ҷумлаи мардуми таҳҷой ба ҳаёти бошуурона дар ҷамъияти озод омода намудани кӯдак;

д) тарбияи эҳтиром ба муҳити зист.

2. Ягон қисми ҳамин модда ё моддаи 28 чунин шарҳ дода намешавад, ки гӯё он озодии шахсон ё мақомоти ҷудогонаро дар мавриди таъсис додани муассисаҳои таълимӣ ва роҳбарӣ ба онҳо маҳдуд мекарда бошад, ба шарте ки принципҳои дар банди 1 ин модда зикршуда пайваستا риоя гашта, маълумоте, ки дар ин гуна таълимгоҳҳо дода мешаванд ба меъёрҳои ҳадди ақалле, ки давлат муқаррар карда метавонад, мувофиқат кунад.

Моддаи 30

Дар он давлатҳое, ки ақаллиятҳои этникӣ, мазҳабӣ ё забонӣ ва шахсони аз ҷумлаи аҳолии таҳҷой мавҷуданд, кӯдаки ба ҳамин гуна ақаллият ё аҳолии таҳҷой мансуббударо аз ҳуқуқи якҷоя бо дигар аъзои гурӯҳи худ аз фарҳанги худ истифода бурдан, дини хешро пайравӣ намудан, расму оинҳои онро ба ҷо овардан ва аз забони модарӣ истифода намудан маҳрум сохтан мумкин нест.

Моддаи 31

1. Давлатҳои аъзо ҳуқуқи кӯдакро ба истироҳату фароғат, иштирок дар бозиҳо ва ҷорабиниҳои шавқангези ба синну солаш муносиб, озодона иштирок намудан дар ҳаёти фарҳангӣ ва машғул шудан ба санъат эътироф менамоянд.

2. Давлатҳои аъзо ҳуқуқи кӯдакро барои иштироки ҳамаҷониба дар ҳаёти фарҳангӣ ва эҷодӣ эҳтиром ва ташвиқ намуда, кӯмак мерасонанд, ки ба ӯ барои фаъолияти

фарҳангӣ ва эҷодӣ, фароғату истироҳат имкониятҳои мувофиқ ва баробар дода шаванд.

Моддаи 32

1. Давлатҳои аъзо ҳуқуқи кӯдакро барои ҳимоя аз истисмори иқтисодӣ, иҷрои ҳамагуна коре, ки метавонад ба саломатии ӯ зиён дошта бошад ё барои маълумотгирии ӯ монеъ мешуда бошад ё ба саломатӣ, инкишофи ҷисмонӣ, фикрӣ, маънавӣ, ахлоқӣ ва иҷтимоии ӯ зарар мерасонида бошад, эътироф менамоянд.

2. Давлатҳои аъзо бо мақсади таъмин намудани ҳамин модда тадбирҳои қонунгузорӣ, маъмурӣ ва иҷтимоӣ меандешанд, инчунин дар соҳаи маориф чорабиниҳо доир менамоянд. Бо дарназардошти ин мақсад давлатҳои аъзо мутобиқи муқаррароти дахлдори дигар ҳуҷҷатҳои байналмилалӣ амал карда, аз ҷумла:

а) синни ҳадди ақал ё синҳои ҳадди ақалро барои қабули кӯдакон ба кор муқаррар менамоянд;

б) талаботи зарурии давомнокии рӯзи кор ва шароити меҳнатро муайян мекунанд;

с) шаклҳои дахлдори ҷазо ё дигар мучозотро барои таъмини иҷрои самарабахши ҳамин модда пешбинӣ менамоянд.

Моддаи 33

Давлатҳои аъзо барои ҳифз намудани кӯдакон аз истеъмоли ғайриқонунии маводи нашъа ва моддаҳои психотропӣ (фалаҷкунандаи асаб), тавре ки дар шартномаҳои дахлдори байналмилалӣ муайян гардидаанд ва роҳ надодан ба он, ки кӯдакон дар истеҳсоли ғайриқонунии чунин мавод ва савдои он истифода нагарданд, тамоми тадбирҳо, аз ҷумла тадбирҳои қонунгузорӣ, маъмурӣ ва иҷтимоӣ, инчунин тадбирҳои соҳаи маорифро меандешанд.

Моддаи 34

Давлатҳои аъзо ўҳдадор мешаванд, ки кӯдаконро аз тамоми шаклҳои суиистифодаи ҷинсӣ ва беномусии шахвонӣ муҳофизат намоянд. Аз ҷумла бо ин мақсад давлатҳои аъзо дар сатҳи миллии дучониба ва бисёрҷониба барои пешгирии чунин амалҳо тадбирҳои зарурӣ меандешанд:

а) моил ё маҷбур кардани кӯдак ба ҳар гуна амалҳои ғайриқонунии шахвонӣ;

б) бо мақсади суиистифода дар фоҳишагарӣ ё дар дигар амалҳои ғайриқонунии шахвонӣ истифода бурдани кӯдакон;

с) бо мақсади суиистифода дар порнография ва маводи порнографӣ истифода бурдани кӯдакон.

Моддаи 35

Давлатҳои аъзо дар сатҳи милли, дучониба ва бисёрҷониба тамоми тадбирҳоро меандешанд, то ки дуздидани кӯдакон, хариду фурӯш ё қочоқи онҳо ба ҳар мақсад ва дар ҳар шакле, ки бошад, пешгирӣ карда шавад.

Моддаи 36

Давлатҳои аъзо кӯдаконро аз ҳама шаклҳои дигари суиистифода, ки ба ҳар ҷиҳати неқӯаҳволии кӯдак зиён мерасонад, ҳимоя мекунанд.

Моддаи 37

Давлатҳои аъзо таъмин хоҳанд кард, ки:

а) ягон кӯдак таҳти шиканҷа ё дигар муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф қарор дода нашавад. На қатл, на ҳабси умрбодӣ, ки имконияти озод шуданро дар назар надорад барои ҷиноятҳои содирнамудаи шахсони ҷавонтар аз 18-сола набояд таъин карда шавад;

б) ба ғайриқонунӣ ё худсарона аз озодӣ маҳрум кардани ягон кӯдак роҳ дода нашавад. Ҳабс, боздошт ё дар ҳабсхона ҷойгир кардани кӯдак мутобиқи қонун ва танҳо чун чораи ниҳой ба муддати ҳарчи кӯтоҳтари давраи дахлдор истифода шавад;

с) ба ҳар кӯдаки аз озодӣ маҳрумшуда муносибати инсондӯстона карда, дахлнопазирии шахсияти ӯ бо дарназардошти талаботи шахсони ҳамсинну соли ӯ эҳтиром карда шавад. Аз ҷумла ҳар кӯдаки аз озодӣ маҳрумкардашуда бояд аз калонсолон ҷудо карда шавад ва агар чунин шуморида нашавад, ки ин иқдом ба манфиати беҳтарини кӯдак раво нест, ба истиснои ҳолатҳои махсус кӯдак бояд ҳақ дошта бошад, ки аз тариқи мукотиба ва мулоқот бо оилаи худ алоқаашро давом диҳад;

е) ҳар кӯдаки аз озодӣ маҳрумкардашуда барои дастрасии ғаврий ба ёрии ҳуқуқӣ ва дигар кӯмакҳои дахлдор, инчунин мавриди баҳс қарор додани қонуниятҳои аз озодӣ маҳрум намудани ӯ дар назди суд ё дигар мақомоти салоҳиятдор, мустақил, беғараз ва барои аз ҷониби онҳо ғавран қабул шудани қарорҳо нисбати ҳар гуна чунин амалҳои мууроғавӣ ҳуқуқ дорад.

Моддаи 38

1. Давлатҳои аъзо ӯҳдадор мешаванд, ки меъёрҳои ҳуқуқӣ байналмилалӣ гуманитариро, ки дар сурати низоъҳои мусаллаҳона нисбати онҳо истифода мешаванд ва ба кӯдакон низ дахлдоранд, эҳтиром менамоянд ва риояи онҳоро таъмин мекунанд.

2. Давлатҳои аъзо барои таъмини он тамоми тадбирҳои имконпазирро меандешанд, ки шахсони ба синни 15 нарасида дар амалиёти ҷангӣ бевосита иштирок накунанд.

3. Давлатҳои аъзо аз даъват кардани ҳар шахси ба синни 15 нарасида ба хизмат дар қувваҳои мусаллаҳи худ худдорӣ мекунанд. Ҳангоми аз ҷумлаи шахсони ба синни

15 расида, вале ҳанӯз ба синни 18 нарасида гирифтани аскари кироя таваҷҷӯҳи давлатҳои аъзо ба синни ҳарчи калонтар нигаронида мешавад.

4. Давлатҳои аъзо мутобиқи ўҳдадориҳои худ тибқи ҳуқуқи байналмилалӣи гуманитарӣи марбут ба ҳимояи аҳоли ҳангоми низоъҳои мусаллаҳона ўҳдадор мешаванд бо мақсади таъмини ҳимоя ва нигоҳубини кӯдаконе, ки таҳти таъсири низои мусаллаҳона қарор мегиранд, тамоми тадбирҳои имконпазирро меандешанд.

Моддаи 39

Давлатҳои аъзо тамоми тадбирҳоро меандешанд, то ки ба барқарорсозии ҷисмонӣ, психологӣ ва ҳамгироии иҷтимоӣи кӯдаке, ки аз ҳама гуна шаклҳои беэътиной, истисмор ё суиистифода, шиканҷа ё дигар муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф ё низоъҳои мусаллаҳона ҷабр дидааст, мусоидат намоянд. Чунин барқарорсозӣ ва ҳамгирӣ дар шароите бояд сурат гирад, ки саломатӣ, эҳтироми шахсӣ ва шаъну шарафи кӯдакро таъмин намояд.

Моддаи 40

1. Давлатҳои аъзо ҳуқуқи ҳар кӯдакро, ки дар вайрон кардани қонунгузории ҷинӣи айбдор ё гунаҳгор доништа мешавад, ба чунин муносибат эътироф мекунанд, ки ба рушди ҳисси шаъну шарафаш мусоидат намуда, дар ў эҳтиромро ба ҳуқуқи инсон ва озодиҳои асосӣи дигарон тақвият мебахшад ва зимнан синну соли кӯдак ва матлуб будани мусоидатро барои ҳамгироии кӯдак ба ҷомеа ва иҷрои нақши муҳими ў дар ҷомеа ба инобат мегиранд.

2. Бо ин мақсад ва бо дарназардошти муқаррароти дахлдори ҳуҷҷатҳои байналмилалӣи давлатҳои аъзо, аз ҷумла тадбирҳо меандешанд, то ки:

а) ягон кӯдак бо сабаби амал ё беамалие, ки ҳангоми содир намуданашон онҳо аз ҷониби ҳуқуқи миллӣ ё байналмилалӣи манъ нагардида буданд, вайронкунандаи қонунгузории ҷинӣи, гунаҳгор ё ҷинояткор дар вайрон кардани он диништа нашавад;

б) ҳар кӯдаке, ки вайронкунандаи қонунгузории ҷинӣи ҳисобида мешавад ё барои вайрон кардани он гунаҳгор доништа мешавад бояд ақаллан чунин кафолатҳоро дошта бошад:

эҳтимоли бегуноҳӣ, то вақте ки гуноҳ мувофиқи қонун исбот карда нашудааст; бетаъхиру бевосита ва дар мавриди зарурат ба воситаи волидайн ё сарпарастони қонунӣи огоҳонидани кӯдак аз айбдоркунии ў ва ҳангоми тайёри дидан ва шурӯъ кардан ба ҳимояи худ гирифтани ёрии ҳуқуқӣ ва кӯмаки дигари зарурӣ; мутобиқи қонун дар ҳузури адвокат ё шахси дигари дахлдор, ба шарте ки ин хилофи манфиати беҳтарини кӯдак набошад, аз ҷумла бо дарназардошти синну соли ў ё аҳволи волидайн ё худ сарпарастони қонунӣи кӯдак, дар ҷараёни муурофияи одилона гӯш кардани ў ва аз рӯи масъалаи мавриди баррасӣи бетаъхир қарор қабул намудани мақомоти салоҳиятдор, мустақил ва беғараз ё суд;

озодӣ аз шохидии маҷбурии гувоҳӣ додан ё эътирофи гуноҳ; мустақилона ё бо ёрии каси дигар таҳлил кардани шаҳодати шохидони айбдоркунӣ ва таъмини иштироки баробарҳуқуқи шохидони ҳимоя дар муҳофизат ва таҳлили шаҳодати онҳо;

агар чунин шуморида шавад, ки ин қўдак қонунгузорию ҷиноиро риоя накардааст, мувофиқи қонун қарори даҳдор ва ҳар тадбири вобаста ба ин қабулшударо тақроран баррасӣ намудани мақоми болоии босалоҳият, мустақил ва беғараз ё суд; қўмаки бепули тарҷумон, агар қўдак забони муҳокимаро надонад ё ба ин забон гап назанад;

эҳтироми пурраи ҳаёти шахсии ӯ дар ҳамаи марҳалаҳои муҳокима.

3. Давлатҳои аъзо сазо қўшиш мекунанд пайдорию қонунҳо, муҳофизат, мақомоту муассисаҳои бевосита ба қўдакон алоқамандро, ки қонунгузорию ҷиноиро гӯё риоя накардаанд ва барои риоя нашудани он айбдор ё гунаҳгор доништа мешаванд, таъмин менамоянд ва аз ҷумла:

а) синну солро, ки дар сурати аз ин син паст будан, қўдакон ба вайрон кардани қонунгузорию ҷиноӣ қодир нестанд, муқаррар намоянд;

б) дар мавриди зарурат ва дилхоҳ нисбати чунин қўдакон андешидани тадбирҳо бидуни истифодаи муҳокимаи судӣ, ба шарте ки ҳуқуқи инсон ва қафлатҳои ҳуқуқӣ пурра риоя карда шаванд.

4. Амалӣ намудани чунин тадбирҳо, ба монанди нигоҳубин, таҳияи низомнома оид ба парасторӣ ва назорат, хизматрасонии машваратӣ, муқаррар намудани мӯҳлати озмоиш, тарбия, барномаи таълимӣ ва тарбияи касбӣю дигар шаклҳои нигоҳубин, ки бар ивази нигоҳубин дар муассисаҳои даҳдор бо мақсади таъмин намудани чунин муносибат бо қўдак, ки ҷавобгӯи шароити моддӣ ӯ, инчунин аҳволи ӯ ва ҳислати ҷинояти содирнамудааш мутобиқ бошад, шарт ва зарур аст.

Моддаи 41

Дар ин Конвенсия ҳеҷ чиз муқарраротеро, ки ба амалӣ намудани ҳуқуқҳои қўдак бештар мусоидат менамоянд ва метавонад дар санадҳои зерин мавҷуд бошад, ҳалалдор намесозад:

дар қонуни давлати узв; ё

дар меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ, ки нисбати ин давлат амал мекунанд.

Қисми II

Моддаи 42

Давлатҳои аъзо ўҳдадоранд бо истифода аз воситаҳои зарурӣ ва амалӣ, чи калонсолон ва чи қўдаконро аз принципҳо ва муқаррароти Конвенсия ҳамаҷониба огоҳ созанд.

Моддаи 43

1. Бо мақсади баррасии пешрафти давлатҳои аъзо дар мавриди иҷрои ўҳадорихое, ки тибқи ҳамин Конвенсия қабул карда шудаанд, Кумитаи оид ба ҳуқуқи қўдак

таъсис дода мешавад, ки он вазифаҳои дар поён пешбинигардидаро иҷро менамояд.

2. Кумита аз даҳ коршиноси дорои сифатҳои баланди ахлоқӣ ва салоҳияти эътирофгардида дар соҳае, ки ин Ковенсия фаро мегирад, иборат мебошад. Аъзои Кумитаро давлатҳои аъзо аз ҷумлаи шахрвандони худ интихоб меkunанд ва онҳо ба сифати шахсӣ баромад меkunанд, зимнан таваҷҷӯҳ ба тақсимои одилонаи географӣ, инчунин системаҳои асосии ҳуқуқӣ зоҳир мегардад.

3. Аъзои Кумита ба тариқи овоздиҳии пинҳонӣ аз ҷумлаи шахсони ба рӯйхат воридгардидае, ки давлатҳои аъзо пешбарӣ намудаанд, интихоб карда мешаванд. Ҳар як давлати узв метавонад як шахсро аз ҷумлаи шахрвандони худ пешбарӣ намояд.

4. Интихоботи ибтидоӣ на дертар аз шаш моҳи баъди эътибор пайдо намудани ин Ковенсия ва минбаъд соле як маротиба доир карда мешаванд. Ақаллан чор моҳ пеш аз рӯзи гузаронидани ҳар як интихобот, Котиби Генералии Созмони Милали Муттаҳид ба давлатҳои аъзо бо мактуб муроҷиат намуда, онҳоро даъват мекунад, ки номзадҳои худро дар мӯҳлати ду моҳ пешниҳод намоянд. Баъд Котиби Генералӣ рӯйхатеро таҳия менамояд, ки дар он бо тартиби алифбой ҳамаи шахсоне, ки ҳамин тариқ пешбарӣ шудаанд, ворид гардидаанд ва дар он давлатҳои аъзое, ки онҳоро пешбарӣ кардаанд, нишон дода шудаанд ва ин рӯйхатро ба давлатҳои аъзо пешниҳод мекунад.

5. Интихобот дар маҷлисиҳои давлатҳои аъзои Конвентсия, ки Котиби Генералӣ дар муассисаҳои марказии Созмони Милали Муттаҳид даъват мекунад, доир карда мешаванд. Дар ин маҷлисҳо, ки дар он аз се ду ҳиссаи давлатҳои аъзо кворумро ташкил медиҳанд, шахсони ба Кумита интихобшуда он номзاده мебошанд, ки шумораи бештари овозҳо ва аксарияти овозҳои намоёндагони ҳузурдошта ва дар овоздиҳӣ иштирокнамудаи давлатҳои аъзоро сазовор шудаанд.

6. Аъзои Комиссия ба мӯҳлати чор сол интихоб мегарданд. Онҳо ҳақ доранд дар сурати такроран пешниҳод гардидани номзadiaшон аз нав интихоб карда шаванд. Мӯҳлати ваколатҳои панҷ аъзои дар интихоботи аввал интихобгардида баъди ду сол ба анҷом мерасад; феврал пас аз интихоботи аввал номҳои ин нӯҳ аъзо дар асоси қуръа аз ҷониби раиси Кумита муайян карда мешаванд.

7. Дар сурати фавтидан ё ба истеъфо баромадани ягон аъзои Кумита ва ё дар мавриди бо ягон сабаби дигар аз ӯҳдаи иҷроии вазифаҳои узви Кумита набаромадани касе давлати узве, ки ин узви Кумитаро пешбарӣ намудааст, аз ҷумлаи шахрвандони худ ба мӯҳлати боқимонда коршиноси дигарро таъин мекунад, ба шарте ки аз ҷониби Кумита маъқул доништа шавад.

8. Кумита қоидаҳои тартиби расмиеи худро муқаррар мекунад.

9. Кумита шахсони мансабдори худро ба мӯҳлати ду сол интихоб мекунад.

10. Иҷдосияҳои Кумита одатан дар муасисаҳои марказии Созмони Милали Муттаҳид ё дар ҳар ҷои дигари мувофиқе, ки Кумита муайян менамояд, гузаронида мешаванд. Кумита маҷлисҳои худро одатан ҳар сол мегузаронад. Давомнокии иҷдосияи Кумита дар маҷлиси машваратии давлатҳои аъзои ин Конвенсия бо шартӣ маъқул доништан аз ҷониби Ассамблеяи Генералӣ муайян ва ҳангоми зарурат аз нав баррасӣ мегардад.

11. Котиби Генералии Созмони Милали Муттаҳид бо мақсади тибқи ҳамин Конвенсия самарабахш анҷом додани вазифаҳои худ кормандон ва маблағҳои зарурӣ ҷудо мекунад.

12. Аъзои Кумитае, ки мувофиқи ҳамин Конвенсия таъсис ёфтааст, аз ҳисоби маблағҳои Созмони Милали Муттаҳид тибқи тартиб ва шартҳои муқаррарнамудаи Ассамблеяи Генералӣ мукофотонида мешаванд.

Моддаи 44

1. Давлатҳои аъзо ӯҳдадор мешаванд, ки ба воситаи Котиби Генералии Созмони Милали Муттаҳид ба Кумита оид ба тадбирҳои, ки ҷиҳати таҳким бахшидани ҳуқуқҳои дар ин Конвенсия эътирофшуда андешида шудаанд ва оид ба пешрафте, ки дар татбиқи ин ҳуқуқҳо ба даст омадааст, маъруза пешниҳод намоянд:

а) дар давоми ду соли пас аз барои ин давлат эътибор пайдо намудани ин Конвенсия;

б) минбаъд ҳар панҷ сол.

2. Дар маърузаҳои, ки мутобиқи ин модда пешниҳод мегарданд, омилҳо ва мушкилоте, ки вучуд доранд ва ба сатҳи иҷроии ӯҳдарориҳо тибқи ин Конвенсия таъсир мерасонанд, нишон дода мешаванд. Маърузаҳо ҳамчунин дорои иттилооти кофӣ мебошанд, то ки ба Кумита дар дарки пурраи амали Конвенсия дар ин кишвар кӯмак расонанд.

3. Ба давлати узве, ки ба Кумита маърузаи муфассали ибтидоиро пешниҳод намудааст, зарурате нест, ки дар маърузаҳои минбаъдаи худ, ки тибқи банди 1b ин модда пешниҳод мешаванд, иттилооти пештараи асосиро такроран пешниҳод намояд.

4. Кумита метавонад аз давлати узв доир ба амалӣ гардидани ин Конвенсия маълумоти иловагӣ дархост намояд.

5. Маърузаҳо оид ба фаъолияти Кумита ҳар ду сол як маротиба ба воситаи Шӯрои Иқтисодӣ ва Иҷтимоӣ ба Ассамблеяи Генералӣ пешниҳод карда мешаванд.

6. Давлатҳои аъзо маърузаҳои худро дар қаламрави худ ҳамаҷониба ба маълумоти умум мерасонанд.

Моддаи 45

Бо мақсади самарабахш амалӣ гардидани Конвентсия ва ташвиқ кардани ҳамкориҳои байннамилалӣ дар соҳаи фарогирандаи ин Конвентсия:

муассисаҳои махсусгардонидашуда, Фонди қўдакони Созмони Милали Муттаҳид ва мақомоти дигари Созмони Милали Муттаҳид ҳуқуқ доранд дар муҳокимаи масъалаҳои оид ба иҷрои чунин нуктаҳои ҳамин Конвентсия, ки ваколатҳои онҳо ба ҳисоб мераванд, иштирок намоянд. Кумита метавонад ба муассисаҳои махсусгардонидашуда, Фонди қўдакони Созмони Милали Муттаҳид ва мақомоти дигари салоҳиятдор, агар инро зарур донанд, пешниҳод намояд, ки ҳулосаи қоршиносиро оид ба мавҷудияти Конвентсия дар соҳаҳои марбут ба ваколатҳои дахлдори онҳо пешниҳод кунад. Кумита метавонад ба муассисаҳои махсусгардонидашуда, Фонди қўдакони Созмони Милали Муттаҳид ва мақомоти дигари Созмони Милали Муттаҳид пешниҳод намояд, ки дар бораи амалӣ намудани Конвентсия дар соҳаҳои марбут ба фаъолиятҳои маърузаҳои худро пешниҳод кунанд;

Кумита, агар салоҳ донанд, ҳар маърузаи давлатҳои аъзоро, ки дар онҳо хоҳиши додани маслиҳат ё расонидани кўмаки техникӣ ва ё зарарат ба он, ҳамчунин фикру мулоҳизаҳои Кумита нисбати чунин хоҳиш ё дастур зикр гардидааст, ба муассисаҳои махсусгардонидашуда, Фонди қўдакони Созмони Милали Муттаҳид ва мақомоти дигари салоҳиятдор фиристад;

Кумита метавонад ба Ассамблеяи Генералӣ тавсия намояд, ки он ба Котиби Генералӣ пешниҳод кунад, ки аз номи он ба тадқиқи масъалаҳои ҷудогонаи ҳуқуқи қўдак шурӯъ намояд;

Кумита метавонад пешниҳоду тавсияҳои хусусияти умумӣ доштара пешкаш намояд, ки ба иттилооти моддаи 44 ва 45 ин Конвенсия асос ёфтаанд. Чунин пешниҳоду тавсияҳои умумӣ ба ҳар давлати манфиатдори узв фиристода шуда, дар қатори фикру мулоҳизаҳои давлатҳои аъзо дар Ассамблеяи Генералӣ баррасӣ мегарданд.

Қисми III

Моддаи 46

Ин Конвентсия барои имзо кардан аз тарафи ҳамаи давлатҳои боз мебошад.

Моддаи 47

Ин Конвентсия бояд тасдиқ карда шавад. Тасдиқномаҳо барои нигоҳдорӣ ба Котиби генералии Созмони Милали Муттаҳид супорида мешаванд.

Моддаи 48

Ин Конвентсия барои ҳамроҳшавии ҳамаи давлатҳо боз аст. Ҳуҷҷатҳои ҳамроҳшавӣ ба Котиби генералии Созмони Милали Муттаҳид барои нигоҳдорӣ супорида мешаванд.

Моддаи 49

1. Ин Конвентсия дар рӯзи сиёми баъди барои нигоҳдорӣ ба Котиби генералии Созмони Милали Муттаҳид супорида шудани тасдиқнома ё ҳуҷҷати бистум дар хусуси ҳамроҳшавӣ, эътибор пайдо мекунад.

2. Барои ҳар давлате, ки ин Конвенсияро тасдиқ мекунад ё ба он баъди барои нигоҳдорӣ супорида шудани тасдиқнома ё ҳуҷҷати бистум дар хусуси ҳамроҳшавӣ, ба он ҳамроҳ мешавад, ин Конвенсия дар рӯзи сиюми баъди санаи барои нигоҳдорӣ супорида шудани тасдиқнома ё ҳуҷҷат дар хусуси ҳамроҳшавиҳои он давлат, эътибор пайдо мекунад.

Моддаи 50

1. Ҳар давлати узви ин Конвенсия метавонад ислоҳ пешниҳод кунад ва онро ба Котиби генералии Созмони Милали Муттаҳид ирсол намояд. Котиби Генералӣ баъди ислоҳи пешниҳодшударо ба давлатҳои аъзо ирсол намудан хоҳиш менамояд, ки ба ӯ хабар диҳанд, ки оё онҳо ҷонибдори даъвати конференсияи давлатҳои аъзо бо мақсади баррасии ин пешниҳод ва овоздиҳӣ оид ба он ҳастанд ё не. Агар дар давоми чор моҳ аз таърихи фиристода шудани чунин нома, ҳадди ақал аз се як ҳиссаи шумораи давлатҳои аъзо барои баргузориҳои чунин конференсия овоз диҳанд, Котиби Генералӣ таҳти сарпарастии Созмони Милали Муттаҳид конференсияро даъват мекунад. Ҳар ислоҳе, ки бо аксари овозҳои давлатҳои аъзо дар конференсия ҳозирбуда ва дар овоздиҳӣ иштирокдошта қабул мешавад, аз ҷониби Ассамблеяи Генералӣ барои тасдиқ пешниҳод карда мешавад.

2. Ислоҳи тибқи банди 1 ҳамин модда қабулшуда баробари тасдиқи он аз ҷониби Ассамблеяи Генералии Созмони Милали Муттаҳид ва қабул гардидани он аз ҷониби аз се ду ҳиссаи шумораи давлатҳои аъзо эътибор пайдо мекунад.

3. Вақте ки ислоҳ эътибор пайдо мекунад, иҷрои он барои давлатҳои аъзое, ки онро қабул кардаанд, ҳатмӣ мегардад, барои дигар давлатҳои аъзо муқаррароти ин Конвенсия ва ҳар ислоҳи қаблие, ки аз тарафи онҳо қабул шуда буданд, ҳатмӣ хоҳад буд.

Моддаи 51

1. Котиби Генералии Созмони Милали Муттаҳид матни ислоҳро, ки аз ҷониби давлатҳо ҳангоми тасдиқ ё ҳамроҳшавӣ пешниҳод гардидаанд, дастрас менамояд ва ба ҳамаи давлатҳо ирсол мекунад.

2. Ислоҳе, ки ҳилофи мақсаду вазифаҳои ин Конвенсия бошад, пазируфта намешавад.

3. Ислоҳро ҳар вақт бо роҳи ба Котиби Генералии Созмони Милали Муттаҳид фиристондани огоҳинома бекор кардан мумкин аст ва баъд Котиби Генералӣ дар ин бора ба ҳама давлатҳо хабар медиҳад. Чунин огоҳинома аз рӯзи онро гирифтани Котиби Генералӣ эътибор пайдо мекунад.

Моддаи 52

Ҳар давлати узв метавонад ин Конвенсияро аз тариқи огоҳиномаи хаттӣ фиристондан ба Котиби Генералии Созмони Милали Муттаҳид бекор кунад. Бекор кардан баъди гузаштани як соли пас аз дар ин бора огоҳинома гирифтани Котиби Генералӣ эътибор пайдо мекунад.

Моддаи 53

Котиби Генералии Созмони Милали Муттаҳид маҳфуздорандаи ин Конвенсия таъин карда мешавад.

Моддаи 54

Нусхаи асли ин Конвенсия, ки матнҳои англисӣ, арабӣ, испанӣ, русӣ ва франсавӣ он баробари асланд, барои нигоҳдорӣ ба Котиби Генералии Созмони Милали Муттаҳид супурда мешавад.

Ба тасдиқи ин намояндагони ваколатдори зерин, ки ҳукуматҳояшон ба онҳо ваколатҳои дахлдор додаанд, ин Конвенсияро имзо намуданд.